

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «БОЛГАРСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР» У ЛЬВІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Оксана Лазор

Анотация: В статията се представя тематичната страна на курса „Български фолклор“, който е задължителен за подготовката на студентите от специалността „Славянска филология“ в Лвовския национален университет „Иван Франко“. Разгледани са схемата на преподаване и значението на курса в интердисциплинарно отношение.

Ключови думи: учебни славистични дисциплини, програма, български фолклор, Лвовски национален университет.

Словесний фолклор слов'янських народів є надзвичайно багатим і належить до важливих складових частин духовної культури людства. Його викладають і вивчають у багатьох університетах слов'янських і неслов'янських країн, у тому числі у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Навчальна дисципліна «Болгарський фолклор» є обов'язковим предметом для студентів кафедри слов'янської філології, які обрали своєю спеціальністю болгарську мову і літературу. З огляду на те, що дисципліну «Болгарський фолклор» студенти опановують під час першого року навчання курсу і лише протягом одного семестру, її викладання відбувається українською мовою, орієнтоване передусім на знання, які студенти отримали в школі, та не передбачає висвітлення дискусійних у фольклористичній науці питань, охоплення усього розмаїття явищ болгарського фольклору та детального проникнення в їхню суть та специфіку. Мета викладання згаданої навчальної дисципліни полягає в ознайомленні студентів із фольклором болгар у зв'язку з історичними явищами і подіями та у висвітленні його ролі у формуванні народних світоглядних засад.

Основним завданням вивчення дисципліни «Болгарський фолклор» є формування знань про фолклор, передусім – словесний, та професійне мистецтво; про критерії фольклору; його жанровий склад; фольклористику як науку тощо. Вивчаючи її, студенти повинні отримати необхідний мінімум знань про своєрідність фольклорної художньої свідомості; інформацію про склад та ідейно-художню цінність болгарського

фольклору; жанрову структуру болгарського словесного фольклору; його національну самобутність і своєрідність у художніх формах, сюжетах, типах персонажів, поетиці та про моменти, що є спільними з фольклором інших слов'янських народів; засвоїти терміни і поняття фольклору та фольклористики.

Отримані знання повинні допомогти студентам зрозуміти суть природи фольклору, його специфіку, функціонування в обрядах, комунікативну роль у межах суспільства, родини, міжособистісних взаємин тощо. На їх основі вони повинні навчитись аналізувати фольклорні твори в зв'язку з жанрово-тематичною приналежністю, з'ясовувати місце кожного з них у жанровій структурі в загально- та позаболгарському контекстах; визначати функції фольклорного жанру та його роль у житті суспільства, громади, родини, сім'ї і под.

На вивчення навчальної дисципліни «Болгарський фольклор» відведено 72 години / 2 кредити ECTS.

Програма навчальної дисципліни складається з таких тематичних груп:

1. Фольклор. Фольклористика. Основні світоглядні системи фольклору. Магія. Міфологія. Міфи та їх класифікація.
2. Обрядовий фольклор. Календарно-обрядова творчість. Родинно-обрядова творчість.
3. Прозові та віршові епічні жанри болгарського фольклору. Казки. Історична проза. Історична поезія.
4. Ліричні жанри болгарського фольклору.
5. Болгарська пареміографія.
6. Болгарський народний театр і драма.

З огляду на те, що підручників, посібників з болгарського фольклору українською мовою не існує, як не існує антологій чи хрестоматій болгарського фольклору в перекладах українською мовою, а також з огляду на те, що студенти тільки починають вивчати болгарську мову і ще не мають можливості самостійно працювати з оригінальними підручниками, посібниками, монографіями з болгарського фольклору, фольклорними збірками тощо, кількість лекційних і практичних занять у кожній тематичній групі відрізняється.

У першій тематичній групі заняття відбуваються за такою схемою. Інформацію, що стосується природи фольклору, його критеріїв, жанрового складу, словесного

фольклору та художньої літератури студенти отримують протягом лекційного заняття, яке триває 2 академічні години. По дві академічні години відведено також на лекції, присвячені дохристиянським віруванням болгар, виникненню культів, впливу християнства на розвиток болгарського фольклору; та магії, як найдавнішому пласту народної творчості. Знання, які стосуються міфу, циклам міфів, болгарським міфологічним пісням, а їх студенти набувають, самостійно опрацьовуючи рекомендовану літературу⁵⁶, вони демонструють на практичному занятті, тривалість якого становить 2 академічні години.

Зважаючи на наявність у бібліотеках Львова видань, друкованих доступними для студентів мовами⁵⁷, практичні заняття другої тематичної групи присвячено жанрам осінньо-зимового та весняно-літнього циклів календарно-обрядової творчості болгар (по дві академічні години). На лекційних заняттях студенти знайомляться з основними етапами болгарського весілля та їх пісенним супроводом (2 академічні години); обрядами, пов'язаними з народженням дитини та їх поезією (2 академічні години); похоронною обрядовістю та голосіннями (2 академічні години).

За подібним принципом, тобто можливістю самостійно працювати і здобувати знання з наявної літератури, відбувається розподіл годин лекційних і практичних занять у третій тематичній групі. По дві академічні години відведено на практичні заняття з тем, що стосуються таких фольклорних жанрів як казка, анекдот та небилиця; легенда; переказ⁵⁸. На лекційному занятті, що триває 2 академічні години, студенти знайомляться з юнацькими, історичними, гайдуцькими піснями та баладами.

У четвертій тематичній групі є лише два лекційні заняття. На одному з них ідеться про родинно-побутові та суспільно-побутові пісні, на іншому – про танкові пісні та романси.

Знання про художню природу, жанри та жанрові різновиди народних

Наприклад, книги М. Костомарова «Слов'янська міфологія» (Київ, 1994) та І. Кірієвського «Мифы древних славян» (Харьков, 2006); підручник Н. Кравцова «Славянский фольклор» (Москва, 1976) та ін.

⁵⁷ Як-от «Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы XIX – начала XX в. Зимние праздники» (Москва, 1973), «Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы XIX – начала XX в. Весенние праздники» (Москва, 1977), «Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы XIX – начала XX в. Летне-осенние праздники» (Москва, 1978); «Хліборобська обрядова поезія слов'ян» (Київ, 1973; автор – Ю. Круть); «Жниварські пісні» (Київ, 1971) та ін.

⁵⁸ При підготовці до цих занять студентам рекомендовано працювати зокрема з книгою Ярмиша Ю. Ф. «У світі казки» (Київ, 1975); підручниками «Українська усна народна творчість» М. Лановик та З. Лановик (Київ, 2006) та Н. Кравцова «Славянский фольклор» (Москва, 1976), виданнями «Болгарські народні казки» (Київ, 1979) та «Болгарские народные сказки» (Москва, 1953).

паремій студенти демонструють на першому з двох практичних занять п'ятої тематичної групи. На другому – знання, що стосуються загадок, їх класифікації та поетики⁵⁹.

У шостій тематичній групі є лише одне лекційне заняття. Це заняття присвячено театру, пов'язаному з обрядами, театру релігійного характеру, театру розважального характеру тощо.

Протягом семестру студенти самостійно готуються також до тестового опитування з теми «Історія болгарської фольклористики». Бали, що їх здобуто під час тестування входять до підсумку балів так званого поточного контролю. Загалом бально-рейтингова система оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролю за 100-бальною шкалою. Результати поточного контролю – бали за підготовку до практичних занять та виконання самостійної роботи. Кожна відповідь на практичному занятті оцінюється максимум у 4 бали; виконання самостійної роботи – у 6 балів. Підсумковий контроль – іспит.

Знання, якими студенти оволодіють під час вивчення курсу «Болгарський фольклор», є дуже важливими у міждисциплінарному відношенні. У подальшому вони повинні допомогти сприйняти та засвоїти такі курси як «Історія болгарської літератури», «Історія болгарської культури», «Теорія та практика перекладу».

Інформація про автора:

Оксана Лазор – старший викладач, Кафедра слов'янської філології, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, Львів, 79000.

E-mail: oksanalazor@yandex.ru

⁵⁹ При підготовці до цих занять студентам рекомендовано працювати з підручниками «Українська усна народна творчість» М. Лановик та З. Лановик (Київ, 2006) та Н. Кравцова «Славянский фольклор» (Москва, 1976).